

INFORMATOR ZA GRAĐANE

Kako doći do javne informacije?

Priredivači

Prof. dr Stevan Lilić

Ivana Aleksić

Izdavač

Centar za proučavanje alternativa

Dizajn korice

Nebojša Aleksić

Tehnički urednik

Mirko Milićević

Priprema za štampu

Zoran Miladinović

ISBN 86-83219-03-8

Tiraž

1.000 primeraka

Štampa

AFIR, Bukurešt - Rumunija

CENTAR ZA PROUČAVANJE
ALTERNATIVA

Informator za građane

*Kako doći do javne
informacije?*

javne informacije

*Pravo pristupa javnim informacijama
i javnost rada državnih organa*

Zaštita ličnih podataka (privatnost)

dosijei građana

Beograd, 2001.

CENTAR ZA PROUČAVANJE ALTERNATIVA

INFORMATOR ZA GRAĐANE

Kako doći do javne informacije?

U saradnji sa: Transparency International Romania
Projekat omogućio:

USAID

USAID, America's Development Foundation

CIP – Каталогизacija u publikaciji
Народна библиотека Србије – Београд
342.727

LILIĆ, Stevan

Informator za građane : kako doći do javne
informacije? / [priređivači Stevan Lilić, Ivana Aleksić]. –
Beograd : Centar za proučavanje alternativa, 2001
(Bukurešt : Afir). – 23 str. ; 17 cm

Podatak o autorima preuzet iz impresuma. – Tiraž 1000.
– Napomene i bibliografske reference uz tekst. – Sadržaj
sa nasl. str.: Javna informacija ; Pravo na pristup javnim
informacijama i javnost rada državnih organa ; Zaštita
ličnih podataka (privatnost) ; Dosijei građana

ISBN 86-83219-03-8

1. Gl. stv. nasl. 2. Aleksić, Ivana

a) Pravo na informisanje b) Pravo na privatnost

ID = 93777164

Zašto ovaj informator?

Informator za građane „Kako doći do javne informacije?” nastao je u okviru projekta Odgovornost preko transparentnosti – Ostvarivanje prava na javne informacije u Rumuniji i SR Jugoslaviji. Projekat je u periodu od maja do septembra 2001. godine izveo Centar za proučavanje alternativa iz Beograda, u saradnji sa nacionalnim ograncom međunarodne nevladine organizacije *Transparency International Romania* iz Rumunije.

U kreiranju *Informatora* smo pošli od uverenja da ostvarivanje prava na uvid u javne informacije i transparentnost rada državnih službi predstavljaju sastavne elemente svakog demokratski organizovanog i odgovornog društva. Istovremeno, verujemo da povećanje kvaliteta života građana i ostvarivanje principa vladavine prava nisu mogući ukoliko službe za pružanje usluga građanima nisu otvorene za komunikaciju sa njima.

Informator se smatra javnim dobrom i na raspolaganju je svim građanima.

U Beogradu, avgust 2001.

Priređivači

I

Javne informacije

U savremenim otvorenim društvima sa demokratskim institucijama u kojima se iznad svega poštuju osnovna ljudska prava, smatra se da su vlasti, pre svega izvršna i administrativna – oličene u vladi i javnoj upravi, obavezne da obezbede *odgovornost* u radu svojih ministara i službenika, kao i *transparentnost*¹ u donošenju odluka koje spadaju u javni domen.

Svaka vlada i njena administracija dužne su da građanima učine dostupnim sve informacije koje mogu biti od opšteg značaja i koje su od javnog interesa. To se odnosi na sve informacije kojima raspolažu organi javne vlasti, a koje mogu biti od neposrednog ili posrednog interesa za opšte društveno blagostanje i za poboljšanje kvaliteta života svakog pripadnika društvene zajednice. Takve informacije u uporednom zakonodavstvu označavaju se kao *javne informacije*.

U svakoj demokratskoj zemlji građanima se mora obezbediti da svoje pravo na javnu informaciju ostvare na jednostavan, potpun i efikasan način. To se, pre svega, čini tako što skupština usvaja poseban zakon koji reguliše pitanje prava pristupa i postupak do-

1 U doslovnom prevodu, reč transparentnost znači providnost. U ovom *Informatoru*, ona se odnosi na mogućnost sticanja uvida u način rada i javne informacije kojima raspolažu javne institucije.

laženja do javnih informacija (npr. takav je zakon, pod nazivom *Zakon o slobodnom pristupu informacijama*, donet 1966. godine u SAD).

Zemlje u tranziciji, odnosno zemlje koje su se posle mnogo godina i decenija oslobodile totalitarnog političkog nasleđa, imaju posebne potrebe za donošenjem jedinstvenih i celovitih zakona kojima se na pravno precizan i procesno jasan način regulišu sva pitanja u vezi sa ostvarivanjem prava na javne informacije. U ovim se zemljama (uključujući i našu), pre svega iz političkih razloga, dugo smatralo da informacije kojima raspolažu država i njeni organi (npr. vlada i ministarstva) nisu javne, već tajne.² Sve to govori u prilog argumentu da je donošenje jednog jedinstvenog zakona o dostupnosti javnih informacija nužno.

Logično je i očekivano da se informacije kojima raspolažu državni organi i druge organizacije koje obavljaju poslove od *javnog interesa*³ i tretiraju kao *javne informacije*. Upravo zbog toga što su ove infor-

- 2 Treba, međutim, napomenuti da, recimo prema nekim našim važećim propisima (npr. prema Zakonu o opštem upravnom postupku), postoje određene mogućnosti da građani dodu do određenih informacija (npr. da izvrše uvid u spise). Ali isto tako treba jasno istaći da su ove mogućnosti parcijalne, selektivne i često nejasne.
- 3 Moglo bi se reći da poslove od javnog interesa obavljaju svi oni organi i organizacije koje se na odgovarajući način finansiraju iz državnog budžeta (npr. ministarstva, zavodi, bolnice, škole i sl.), uz napomenu da se sredstva za budžete, pre svega, obezbeđuju po osnovu poreza i doprinosa građana i drugih subjekata.

macije *javne*, građani, odnosno *javnost*, imaju pravo (uz određena, strogo propisana ograničenja – recimo, kada je reč o državnim, vojnim, službenim ili poslovnim tajnama) da ih od nadležnih traže i, što je još važnije – od njih stvarno i dobiju.

Iako su bliske i često međusobno povezane oblasti, treba jasno razlikovati *pravo na dostupnost javnih informacija* od *prava na javno informisanje*. Dok pravo na javno informisanje predstavlja savremeni vid tradicionalnog političkog prava na slobodu štampe, odnosno prava na slobodno iznošenje svog (političkog, verskog, sindikalnog i drugog) mišljenja, kao i obavezu vlasti da to mišljenje „sasluša”, dotle pravo na javnu informaciju predstavlja pravo da se od vlasti traži podatak ili informacija koja je od opšteg interesa, kao i obavezu nadležnih da tu informacije građanima daju.

S druge strane, osim što se građanima mora obezbediti pravo na pristup javnim informacijama, njima se u isto vreme mora pružiti odgovarajuća zaštita od zloupotrebe raznih konkretnih ličnih podataka o građanima (npr. o verskom ili političkom opredeljenju, zdravstvenom stanju i sl.) kojima, na osnovu evidencija koje vode, raspolažu nadležni organi ili druge organizacije. Posebno osetljivo pitanje u ovom kontekstu su *tajni* politički dosijei o građanima koje vode policija i tajne službe.

Osim što bi se, donošenjem jednog jedinstvenog zakona o pravu na dostupnost javnih informacija obezbedile pravne garancije za ostvarivanje jednog osnovnog

ljudskog prava, postojanje ovakvog zakona bilo bi značajno i kao efikasno sredstvo u opštoj borbi protiv korupcije, posebno u javnoj administraciji. Sama činjenica da se rad uprave može učiniti *transparentnim*, odnosno da se mogu tražiti i dobiti *javne informacije* (npr. ko je vlasnik građevinskog zemljišta na određenoj lokaciji; ko je izdao građevinsku dozvolu bez potrebne dokumentacije; na čije ime je registrovano određeno vozilo i sl.), bitno doprinosi kako razvoju svesti kod građana da ima svrhe i smisla ulagati pojedinačne napore protiv ovog zla, tako i povećanju osećaja odgovornosti službenika da se u ovakve radnje ne upuštaju. Na ovaj način se povećava odgovornost službenika državnih službi i povećava društvena vidljivost, odnosno *transparentnost* rada državnih službi uopšte.

Dakle, poštovanjem i ostvarivanjem prava na javnu informaciju doprinosi se tome da država više ne bude „instrument vlasti i represije“, već *javna služba*, ili kako se to danas kaže – *servis građana*. Državni organi, i posebno uprava, moraju biti na stalnom raspolaganju građanima (a ne otuđenim centrima političke moći), kako bi im pružila potrebnu pomoć u ostvarivanju što potpunijeg informisanja. Posledica toga je da u ovakvim uslovima građani mogu da donose kvalitetnije političke i druge odluke koje se tiču ne samo ostvarivanja njihovog individualnog interesa, već i javnog interesa društvene zajednice.

Radi pokretanja akcije za pravno regulisanje pristupa javnim informacijama, u okviru ovog *Informato-*

ra ćemo dati pregled propisa iz ove i srodnih oblasti, kao i neke zaključke koji mogu biti od koristi za buduće aktivnosti u ovoj oblasti.

II

Pravo pristupa javnim informacijama i javnost rada državnih organa

Kao referentni model zakona koji reguliše pristup javnim informacijama obično se uzima američki *Zakon o slobodnom pristupu informacijama* (Freedom of Information Act), koji je usvojen 1966. godine (sa izmenama i dopunama iz 1974. i 1996. godine). Polazeći od principa da su otvorenost i transparentnost poseban vid pružanja „javnih usluga“ građanima koje im mogu biti od koristi prilikom donošenja odluka potrebnih radi funkcionisanja demokratskog društva, Zakon predviđa da svaki građanin ima pravo pristupa javnim informacijama kojima nadležni organi raspolazu. Ipak, postoje određena ograničenja. Na osnovu ovog Zakona, recimo, ne može se imati pristup informacijama npr. o pitanjima nacionalne bezbednosti, poslovnoj tajni, vojnim planovima, lekarskim nalazima i sl.⁴

4 Interesantno je napomenuti da postoje organizacije (npr. American Civil Liberties Union – ACLU) koje pomažu zainteresovanim licima da, uz pomoć posebnih „korak-po-korak“ brošura i uputstava, dođu do javnih informacija. Vid: www.aclu.org/library.html – *Using the Freedom of Information Act: step-by-step guide*.

Iako u odgovarajućim propisima Jugoslavije i Srbije postoje odredbe koje predviđaju „...da je rad organa dostupan javnosti...”, nije donet jedan poseban i celovit zakon o pristupu javnim informacijama. Primera radi, evo kako ovo konkretnije formulišu ustavi i pojedini naši zakoni.

Prema *Ustavu SRJ* (1992), rad saveznih organa je dostupan javnosti. Javnost u radu saveznih organa može se ograničiti ili isključiti samo u slučajevima određenim saveznim zakonom (čl. 122). Tako, prema *Zakonu o opštem upravnom postupku*:⁵ „Stranke imaju pravo da razgledaju spise predmeta i da o svom trošku prepisu, odnosno fotokopiraju potrebne spise. Razgledanje i prepisivanje, odnosno fotokopiranje spisa vrši se pod nadzorom određenog službenog lica. (...) Ne mogu se razgledati ni prepisivati, odnosno fotokopirati: zapisnik o većanju i glasanju, službeni referati i nacrti rešenja, kao ni spisi koji se vode kao poverljivi, ako bi se time mogla osujetiti svrha postupka ili ako se to protiv javnom interesu ili opravdanom interesu jedne od stranaka ili trećeg lica. (...) Protiv odbijanja zahteva, dopuštena je posebna žalba i kad zaključak nije izdat pismeno. Žalba se može izjaviti odmah po saopštenju, a najdocije u roku od 24 časa od izvršenog saopštenja. O žalbi se mora odlučiti u roku od 48 časova od časa izjavljivanja žalbe” (čl. 70).

5 Zakon o opštem upravnom postupku, Službeni list SRJ, br. 33/97.

Osim toga, Ustav propisuje da građanin ima pravo da javno kritikuje rad državnih i drugih organa i organizacija i funkcionera, da im podnosi predstavke, peticije i predloge i da na njih dobije odgovor ako ga traži. Građanin ne može biti pozvan na odgovornost, niti trpeti druge štetne posledice za stavove iznete u javnoj kritici ili u podnetoj predstavi, peticiji ili predlogu, osim ako je time učinio krivično delo (čl. 44).

I *Ustav Republike Srbije* (1990) sadrži slične odredbe. Tako, Ustav propisuje da je rad državnih organa dostupan javnosti i da se javnost u radu državnih organa može ograničiti ili isključiti samo u slučajevima koji se zakonom određuju (čl. 10). Tako, prema *Zakonu o državnoj upravi*,⁶ „rad organa državne uprave dostupan je javnosti”. Javnost u radu organa državne uprave može se ograničiti ili isključiti u slučajevima utvrđenim zakonom. Rad organa državne uprave podložan je kritici građana, kao i javnoj kontroli građana na način utvrđen zakonom (čl. 5). Organi državne uprave obezbeđuju javnost rada davanjem informacija sredstvima javnog informisanja, izdavanjem službenih publikacija i obezbeđivanjem uslova za nesmetano obaveštavanje javnosti o obavljanju poslova iz njihovog delokruga. Organi državne uprave uskratice davanje informacija ako njihova sadržina predstavlja državnu, vojnu, službenu ili poslovnu tajnu. O uskraćivanju

6 Zakon o državnoj upravi, Službeni glasnik RS, br. 20/92.

informacije ili drugih podataka i činjenica iz delokruga rada ministarstva, odnosno posebne organizacije, odlučuje ministar, odnosno funkcioner koji rukovodi posebnom organizacijom, u skladu sa zakonom (čl. 66). Odredbe ovog zakona koje se odnose na (...) javnost rada (...) primenjuju se i na organe, preduzeća, ustanove i druge organizacije, kada na osnovu zakona obavljaju poslove državne uprave (čl. 94).

Osim toga, Ustav Srbije propisuje da građanin ima pravo da javno kritikuje rad državnih i drugih organa i organizacija i funkcionera, da im podnosi predstavke, peticije i predloge i da na njih dobije odgovor, ako ga traži, kao i da građanin ne može biti pozvan na odgovornost niti trpeti druge štetne posledice za stavove iznete u javnoj kritici ili u podnetoj predstavi, peticiji ili predlogu, osim ako je time učinio krivično delo (čl. 48).

III

Sloboda javnog informisanja

Mada u našoj zemlji ne postoji jedinstven zakon koji reguliše i definiše oblast javnog informisanja (izuzev u Crnoj Gori), savezni i republički ustavi imaju načelne odredbe o tome.

Ustav Savezne Republike Jugoslavije sadrži odredbe kojima se garantuje sloboda štampe i zabranjuje cenzura. Prema saveznom Ustavu: Jemči se sloboda

ubedenja, savesti, misli i javnog izražavanja mišljenja (čl. 35). Jemči se sloboda štampe i drugih vidova javnog obaveštavanja. Građani imaju pravo da u sredstvima javnog obaveštavanja izražavaju i objavljuju svoja mišljenja. Izdavanje novina i javno obaveštavanje drugim sredstvima dostupno je svima, bez odobrenja, uz upis kod nadležnog organa (čl. 36). Zabranjena je cenzura štampe i drugih vidova javnog obaveštavanja. Niko ne može sprečiti rasturanje štampe i širenje drugih obaveštenja, osim ako se odlukom suda utvrdi da se njima poziva na nasilno rušenje ustavnog poretka, narušavanje teritorijalne celokupnosti Savezne Republike Jugoslavije, kršenje zajemčenih sloboda i prava čoveka i građanina, ili izaziva nacionalna, rasna ili verska netrpeljivost i mržnja (čl. 38). Jemči se sloboda govora i javnog istupanja (čl. 39).

I Ustav Republike Srbije sadrži slične odredbe. Jemči se sloboda savesti, misli i javnog izražavanja mišljenja (čl. 45). Jemči se sloboda štampe i drugih vidova javnog obaveštavanja. Građani imaju pravo da u sredstvima javnog obaveštavanja izražavaju i objavljuju svoja mišljenja. Izdavanje novina i javno obaveštavanje drugim sredstvima dostupno je svima i bez odobrenja, uz upis u registar kod nadležnog organa. Organizacije radija i televizije osnivaju se u skladu sa zakonom. Jemči se pravo na ispravku objavljenog netačnog obaveštenja kojim se povređuje nečije pravo ili interes, kao i pravo na naknadu moralne i materi-

jalne štete nastale po ovom osnovu. Zabranjena je cenzura štampe i drugih vidova javnog obaveštavanja. Niko ne može sprečavati rasturanje štampe i širenje drugih obaveštenja, osim ako se odlukom nadležnog suda utvrdi da se njima poziva na nasilno rušenje Ustavom utvrđenog uređenja, narušavanje teritorijalne celokupnosti i nezavisnosti Republike Srbije, kršenje zajemčenih sloboda i prava čoveka i građanina ili se izaziva i podstiče nacionalna, rasna ili verska netrpeljivost i mržnja (čl. 46).

Sa više od pedeset godina totalitarnog nasleđa, Jugoslavija, a posebno Srbija u protekle tri godine prošle su kroz period jake represije. Politička represija režima Slobodana Miloševića zasnivala se na policijskim represivnim metodama, ali i kombinacijama pravne i medijske represije. Ovu vrstu represije možda najbolje ilustruje *Zakon o javnom informisanju* (oktobar 1998)⁷, kojim je uvedena politička represija putem posebnog vida finansijske cenzure. Iako je pri usvajanju ovog Zakona poštovana formalna pravna procedura, njegov bitan nedostatak ležao je u tome što nije imao politički legitimitet.⁸ Nakon pada Miloševićevog režima u oktobru 2000. godine i decembarskih izbora u Srbiji, novoizabrani parlament Srbije ukinuo je ovaj Zakon početkom 2001. godine.

7 *Zakon o javnom informisanju*, Službeni glasnik RS, br. 36/98.
8 *Sloboda štampe i Zakon o javnom informisanju*, Beograd, 1998.

IV

Zaštita ličnih podataka (privatnost)

Zaštita podataka o ličnosti, kao deo zaštite osnovnih prava i sloboda pojedinca, naročito prava na privatnost, već više decenija zakonski je regulisana u većini evropskih zemalja. Mnoge tehnološki razvijene zemlje donele su posebne zakone o zaštiti podataka kojima se, uz određene izuzetke, uređuje zaštita podataka o ličnosti, odnosno pravo na privatnost.

Ustav Jugoslavije jemči zaštitu podataka o ličnosti odredbom koja glasi: Jemči se zaštita podataka o ličnosti. Zabranjena je upotreba podataka o ličnosti van namene za koju su prikupljeni. Svako ima pravo da bude upoznat sa prikupljenim podacima o ličnosti koji se na njega odnose, kao i pravo na sudsku zaštitu u slučaju njihove zloupotrebe. Prikupljanje, obrada, korišćenje i zaštita podataka o ličnosti uređuju se savezним zakonom (čl. 33).

I *Ustav Srbije* takođe garantuje zaštitu tajnosti podataka o ličnosti i utvrđuje da se prikupljanje, obrada i korišćenje podataka o ličnosti uređuju zakonom (čl.20).

U našoj zemlji ova oblast je regulisana *Zakonom o zaštiti ličnih podataka* (5. maj 1998).⁹

9 *Zakon o zaštiti ličnih podataka*, Službeni list SRJ, br. 24/98.

V

Dosijei građana

Veoma važno pitanje vezano za pristup „ličnim – javnim” informacijama, naročito za zemlje koje su proteklih decenija bile izložene totalitarnim režimima, jeste pitanje pristupa „političkim” policijskim dosijeima koji su vodile službe državne bezbednosti i tajne policije. Pitanje je veoma osetljivo, s obzirom na to da su lični dosijei građana vođeni povodom političkih i javnih aktivnosti pojedinaca koje nisu bile u skladu sa političkom linijom vladajućeg režima. Većina bivših komunističkih zemalja Evrope donela je posebne zakone kojima je regulisana ova materija (npr. Nemačka, Rumunija, Makedonija, Češka Republika, itd.).

I kod nas je ovo pitanje u centru javnog interesovanja, posebno zbog toga što je ova oblast, umesto zakonom, regulisana uredbama vlade.

U novembru 2000. godine održan je sastanak jednog broja nevladinih organizacija sa ciljem da se dogovore oko korenitih reformi našeg pozitivnog zakonodavstva nakon demokratskih promena. U decembru 2000. godine održane su dve konferencije za štampu koje su bile posvećene temi tajnih dosijea građana.

U maju 2001. godine održana je javna debata *Tajni policijski dosijei – otvaranje da ili ne*. Debata je bila organizovana sa namerom da se otvori javna diskusija o ovom politički osetljivom pitanju.

U takvim okolnostima, Vlada Srbije donela je *Uredbu o skidanju oznake poverljivosti sa dosijea vođenih o građanima Republike Srbije u Službi državne bezbednosti* (25. maj 2001).¹⁰ Međutim, Vlada je samo nekoliko dana kasnije donela novu *Uredbu o stavljanju na uvid određenih dosijea vođenih o građanima Republike Srbije u Službi državne bezbednosti* (31. maj 2001),¹¹ kojom su izvršene značajne izmene i dopune prethodne Uredbe i kojom se određuje da dosijei ostaju i dalje državna tajna, odnosno da se na njih „vraća” oznaka poverljivosti.

Tako je (prema konačnoj verziji teksta) građanima data mogućnost da „ostvare” uvid u svoje „tajne dosije”. S tim u vezi se kaže: „Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije učiniće dostupnim dosijea Službe državne bezbednosti koja su vođena o građanima Republike Srbije, a koja se odnose na problematiku unutrašnjih neprijatelja, odnosno unutrašnjeg ekstremizma i terorizma, u periodu osnivanja Službe do stupanja na snagu ove uredbe – licima na koja se odnose. Nalaže se Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srbije da objavi spisak svih građana Repu-

10 *Uredba o skidanju oznake poverljivosti sa dosijea vođenih o građanima Republike Srbije u Službi državne bezbednosti*, Službeni glasnik RS, br. 30/01.

11 *Uredba o stavljanju na uvid određenih dosijea vođenih o građanima Republike Srbije u Službi državne bezbednosti*, Službeni glasnik RS, br. 31/01.

blike Srbije koji su imali dosijea" (čl. 1-2). „Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije – Služba državne bezbednosti dužno je da građaninu omogućiti uvid u sopstveni dosije, i to u službenim prostorijama Službe, bez prava iznošenja i kopiranja dosijea" (čl. 3). Uredba još propisuje da će se pitanja koja se odnose na dalje raspolaganje, korišćenje i uništavanje dosijea regulisati posebnim zakonom (čl. 4).¹²

Ministarstvo unutrašnjih poslova Srbije stavilo je na raspolaganje građanima poseban telefon (011-311-75-02) preko koga bi se obavestili o svim pitanjima koja ih interesuju u vezi sa policijskim dosijeima. Kako bi dobili tražene podatke, građanima je preporučeno da prvi put stupe u kontakt sa Službom telefonskim putem, budući da dosijei nisu vođeni centralizovano, već u tzv. podružnim centrima Službe državne bezbednosti. Službenik je obavezan da pruži informaciju o mestu i vremenu sastanka kada će građani biti u mogućnosti da dobiju odgovor o postojanju dosijea.

Međutim, iskustvo drugih zemalja, kao i naša opšta situacija, nalažu da se što pre donese zakon koji bi regulisao pitanja u vezi sa otvaranjem tajnih dosijea građana.

¹² Od građanina se očekuje da u telefonskom razgovoru sa službenikom SDB saopšti o sebi sledeće podatke: ime i prezime, ime oca, broj lične karte, jedinstveni matični broj, opštinu stanovanja.

VI

Dodatak

Preporuke u vezi sa ostvarivanjem prava na javne informacije¹³

Pre svega, neophodno je pristupiti donošenju posebnog *Zakona o pravu pristupa i dostupnosti javnih informacija*.

Zakonska regulativa obuhvatila bi informacije *od javnog interesa* o kojima državni organi vode službenu i drugu evidenciju (dok bi lični podaci bili zaštićeni).

S obzirom na dosadašnja iskustva, posebno bivših socijalističkih i komunističkih zemalja, obavljanje stručne analize (pravne, sociološke, politikološke, ispitivanja javnog mnjenja itd.) treba *poveriti nevladinom sektoru*, odnosno ekspertima u okviru jedne ili više nevladinih organizacija, koji bi izradili model zakona prema važećim evropskim i svetskim standardima i stavili ga na javnu raspravu.

Donošenje Zakona o pravu pristupa i dostupnosti javnih informacija bila bi jedna od niza mera u široj javnoj kampanji *za odgovornost javnih službenika*

¹³ Uporedi: *Dostupnost javnih informacija – Stanje i preporuke*, Centar za proučavanje alternativa, Beograd, 2001.

i transparentnost postupka donošenja odluka. U tom kontekstu, bitno se može uticati na povećanje transparentnosti rada javne uprave u celini.

Posebna preporuka bila bi uvođenje institucije *ombuds-persone* kao zaštitnika prava građana u vezi sa ostvarivanjem prava pristupa javnim informacijama.

Da bi se razumeo stvarni značaj javnih informacija, veoma je važno pripremiti i ostvariti kvalitetne *programe edukacije* građana o svim relevantnim pitanjima iz ove oblasti.

U ostvarivanju prava na javne informacije posebnu ulogu i podršku treba obezbediti *istraživačkom novinarstvu i nezavisnim medijima*, koji mogu značajno doprineti podizanju javne svesti u ovoj oblasti.

Obrazovanje mreže *kancelarija za informisanje građana* širom zemlje, gde bi građani mogli dobiti potrebne informacije o svojim osnovnim pravima i dužnostima (npr. u vezi sa izbegličkim statusom, poreskim obavezama i sl.) značajno bi moglo uticati na pripremu uslova za usvajanje jednog opšteg Zakona o pravu pristupa i dostupnosti javnih informacija.

Konačno, donošenje Zakona o pravu pristupa i dostupnosti javnih informacija treba povezati sa *opštim okvirom reforme javne uprave*, kao i sa uvođenjem novih metodologija i tehnologija u radu uprave i njihove transparentne komunikacije sa građanima (npr. e-government).

Sadržaj

I Javne informacije	7
II Pravo pristupa javnim informacijama i javnost rada državnih organa	11
III Sloboda javnog informisanja	14
IV Zaštita ličnih podataka (privatnost)	17
V Dosijei građana	18
VI Dodatak: Preporuke u vezi sa ostvarivanjem prava na javne informacije	21